

je bilo nacionalno vprašanje rešeno z revolucijo in oblikovanjem federacije. Ob perečih političnih vprašanjih sta se v drugi polovici petdesetih let vendarle tudi v partijskem vrhu izoblikovali dve usmeritvi. Prva, ki je imela privrženca predvsem v srbskem partijskem vodstvu in zvezni administraciji, uživala pa je tudi tiho Titovo podporo, se je nagibala k centralizmu in integraciji na vseh področjih, druga usmeritev, ki ji je pripadal del slovenskega in hrvaškega partijskega vodstva, pa je zagovarjala federalizem, decentralizacijo in poglobljanje samoupravljanja. Skupno jima je bilo le vztrajanje pri močni partijski oblasti, kar je bila slaba popotnica za kakršnokoli demokratizacijo. Obe usmeritvi sta dobili priložnost za soočenje ob rudarski stavki v Trbovljah januarja 1958, ki je močno zamajala partijske temelje, vendar so se partijski voditelji odkriti konfrontaciji tedaj izognili.

Pripoved se zaključuje s sedmim kongresom ZKJ aprila 1958 v Ljubljani, ki je sprejel zadnji partijski program. Kongres je zaznamoval tudi odprtje nacionalnega vprašanja, pri čemer so prednjačili Slovenci, ki so, res previdno, poudarjali pravico do samostojnega nacionalnega razvoja, medtem ko so njihovi tovariši iz srbskih partijskih vrst naplavili celo zamisel o ukinitvi republik in njihovi nadomestitvi s komunami. Prav ta razhajanja so v marsičem botrovala političnim krizam, ki so spremljale Jugoslavijo vse do njenega razpada.

Knjiga ne govori le o političnih spremembah po sporu z Informbirojem, temveč opisuje tudi razvoj jugoslovanskega socializma v petdesetih letih, ki ni bil ne premočrten, ne enoznačen. Razkriva tudi (zgodnje) kontradike socializma in zametke nasprotij, ki so naposled zrušili jugoslovansko socialistično zgradbo. Spotoma nas popelje v svet jugoslovanske zunanje politike, saj oriše tako stališča zahodnih velesil in njihovo nejeverno spremljanje "jugoslovanskega eksperimenta", kot tudi nihanje odnosov s Sovjetsko zvezo. Avtorica podrobneje razgrinja tudi vpliv "jugoslovanskih" političnih odločitev na slovenski prostor in poglede slovenskih politikov. Navsezadnje smo imeli Slovenci s Kardeljem, pa ne le z njim, v najvišjem partijskem vrhu ljudi, ki so pomembno (so)oblikovali jugoslovanske politične odločitve.

Knjiga Mateje Režek, ki bralcu s strnjeno in z ubrano, niti na enem mestu dolgovezno pripovedjo približa obravnavano tematiko, je v slovenskem zgodovinopisju dobrodošla novost. Gre za temeljno delo o enem od pomembnejših obdobjev slovenske novejšje politične zgodovine, ki doslej še ni bilo opravljeno. Glede na to, da gre za avtoričin knjižni prvenec, se z veseljem nadajamo njenih novih raziskav, saj si vsako od tematskih poglavij zasluži podrobnejšo raziskavo ali osvetlitev skozi celotno obdobje socializma, relevantne pa bi bile tudi politične biografije, denimo Edvarda Kardelja in drugih vplivnih slovenskih politikov.

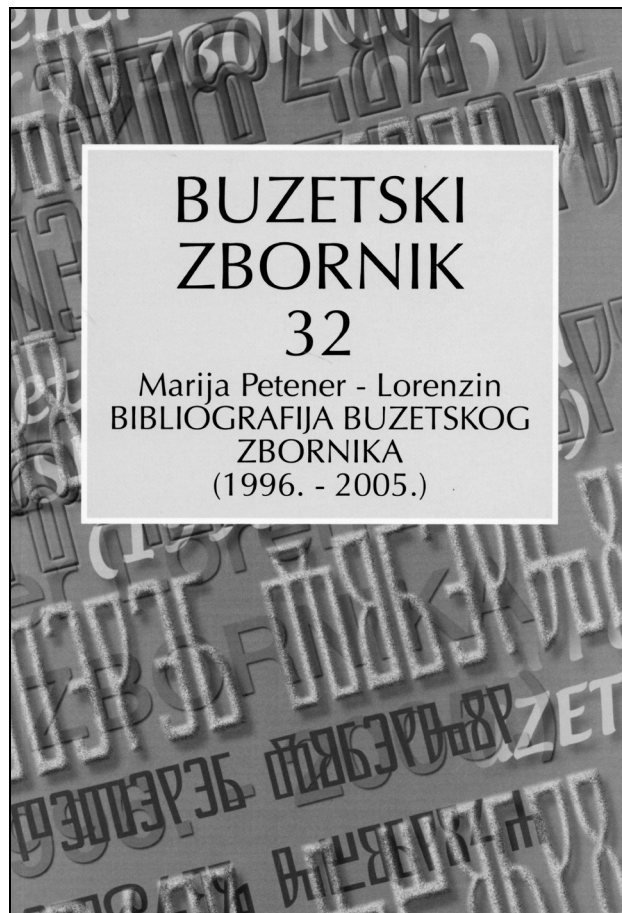
Tadeja Tomišek Rihtar

Marija Petener-Lorenzin: BIBLIOGRAFIJA BUZETSKOG ZBORNKA (1996.–2005.). BUZETSKI ZBORNIK 32.

Buzet, Katedra Čakavskog sabora, Pučko otvoreno učilište "Augustin Vivoda" Buzet, 2005, 146 str.

Pazinska nakladnička kuća "Josip Turčinović" d. o. o., uz bugetske suizdavače, Katedru Čakavskog sabora i Pučko otvoreno učilište "Augustin Vivoda", tiskala je 32. knjigu "Buzetskog zbornika", posvećenu bibliografiji svakako jednog od najpoznatijih istarskih godišnjaka, koju je sastavila voditeljica knjižnice Filozofskog fakulteta u Puli Marija Petener-Lorenzin, prof. Spomenuta bibliografija obuhvaća razdoblje od 1996. do 2005. i kronološki se nadovezuje na prethodnu, prvu, koja se odnosi na period od 1976. do 1995., također iz pera iste autorice.

Zavičajni periodik "Buzetski zbornik" izlazi već punih 30 godina: prvi je broj tiskan sada već daleke 1976. Od samoga je početka sadržaj časopisa vezan za radove izložene na znanstvenom skupu "Buzetski dani", koji se od 1970. do 1993. svake godine održavao uz općinski blagdan, 8. rujna, a od 1994. održava se uz program Dana grada, poznatu "Subotinu". Prilozi u zborniku odnose se na 35 znanstvenih skupova, na kojima je do sada pročitano više od 400 radova.

Iako je u prvome redu posvećen Bužeštini, odnosno čitavom sjevernom dijelu Istre, u "Buzetskom zborniku" mogu se često pročitati i članci vezani za šire teme, pa i one karakteristične za čitavu Istru. Prema "Istarskoj enciklopediji", Bužeština je "geografsko-povijesni naziv za sjeverni dio središnje Istre, u gusto naseljenoj plodnoj dolini gornjeg toka rijeke Mirne, oko grada Buzeta te okolnih brda, uključujući i planinski masiv Čičarije. Bužeštinu danas čini područje grada Buzeta i općine Lanišće".

Prostor Bužeštine od najstarijih je vremena za Istru bio vrlo značajan. Iz prapovijesnog su razdoblja, koje su proučavali brojni stručnjaci, od speleologa akademika Mirka Maleza do arheologinje doc. dr. sc. Klare Buršić-Matijašić, važna nalazišta iz pojedinih pećina i gradina. Od prvih to su, primjerice, Novačka pećina između Dana i Jelovica (s arheološkim nalazima keramike iz ranog brončanog doba, čija je starost procijenjena na oko 4.000 godina), pećina Radota kod Bresta, Vudna jama i Nugljanska peć iznad Nugle, Prnićeva pećina kod Krkuža, Pećina na Brehu kod Sluma (u kojoj je međunarodna skupina arheologa proučavala ostatke pećinskog medvjeda i utvrdila njihovu starost od 20.000 godina), Pećina Sv. Jelene kod Račje Vasi, itd. Gradine su, pak, prapovijesna naselja na dominantnom položaju, s utvrđenjem izgrađenim od trajnog materijala. Od gradina na Bužeštini važne su Sv. Stjepan iznad doline Mirne, Sv. Juraj kod Saleža, Gradišće iznad Prapoća, Gradac kod Roča, Sv. Bartul kod Bresta, Sv. Martin kod Vodica, Gradina iznad Rašpora i dr.

U srednjem je vijeku na Bužeštini značajan Rašpor – utvrda pomoću koje se kontrolirao put koji je središnju Istru povezivao s predalpskim zaleđem. Rašpor je vjerojatno postojao još u rimsko doba, ali se u izvorima prvi put spominje u 13. stoljeću, a Mlečani, koji su njime konačno zavladao 1402., kupivši ga od goričkih grofova za 20.000 dukata, nazivali su ga "clavis totius Histriae" ("ključ čitave Istre"). Rašporski je kapetan sve do propasti Mletačke Republike 1797. bio jedan od njezinih najznačajnijih rektora u Istri. Od stvaranja Rašporskog kapetanata 1394. u njegovoj su nadležnosti bili poslovi oko vojnog zapovjedništva te osiguravanje mira duž mletačko-austrijske granice u Istri, koja je stvorena nastankom Pazinske knežije 1374. Od 1592. rašporski se kapetan bavio i upravnim i sudskim prerogativama nad novim doseljenicima, a s mletačkom je vladom komunicirao putem posebnih izvješća. Stara je utvrda, čiji su ostaci i danas vidljivi na brdu iznad istoimenog sela, srušena u mletačko-austrijskom sukobu tijekom Rata Cambraiske lige, a rektor je 1511. premješten u Buzet, iako je ime zadržao i dalje.

Osim Buzeta i Rašpora, u srednjem i novom vijeku bili su značajni i Hum, Roč, Sovinjak, Črni grad, Beli grad, Lupoglav (koji je više stoljeća bio u vlasništvu plemićke obitelji Brigido), te mnogobrojna sela tzv. Rašporskog krasa, od kojih su neka (Prapoće, Račja Vas,

Trstenik i Rašpor) u posljednjih nekoliko godina dobila vlastite monografije. U 19. stoljeću Buzet je jedno od središta nacionalne borbe istarskih Hrvata za jezik i politička prava, a u 20. stoljeću postaje najslabije naseljeni dio Istre. Tijekom Drugog svjetskog rata (1941.–1945.) Bužeština se istaknula kao značajno područje djelovanja antifašističkog i partizanskog pokreta otpora.

U posljednjih desetak godina govor pojedinih buzetskih sela proučavaju prof. Nataša Vivoda (Sv. Martin, Račice, Nugla, Vrh, Pračana, Prodani, Veli Mlun, Slum i Škuljari) te prof. Elena Grah (Krbavčiči). Sve su to interesantne i važne teme koje imaju svoje mjesto i na stranicama "Buzetskog zbornika".

Pored svega navedenog, u zborniku su svoje stalno mjesto pronašli i literarni prilozi s pjesmama buzetskih autora, športske vijesti, biografije pojedinih prezimena i raznovrsni prikazi knjiga, ali i kulturnih događaja održanih tijekom godine.

Kako je i sama autorica knjige naglasila na njezinom predavljanju na Filozofskom fakultetu u Puli, 20. listopada 2005., ovaj jedinstveni periodik istodobno je i znanstveni, i stručni, i popularni, i književni. Naime, u njemu se javljaju najrazličitiji autori, od običnih malih ljudi do istaknutih znanstvenika i stručnjaka, dakle, svi oni koji imaju nešto reći o Bužeštini.

Svaki broj "Buzetskoga zbornika" započinje Predgovorom koji pišu njegovi vjerni suradnici, nakon čega slijede tekstovi izlaganja gradonačelnika na sjednicama Gradskog vijeća, koje se održavaju povodom općinskog blagdana "Subotine".

Dragocjen doprinos proučavanju naše zavičajne prošlosti predstavljaju mnogobrojni i raznovrsni prilozi iz područja arheologije, starije i novije povijesti, povijesti umjetnosti, etnologije, književnosti, jezika, kulture, gospodarstva i sl. Napisali su ih naši i strani znanstvenici i stručnjaci koji se zanimaju za Istru i istražuju je s različitih aspekata. Valja posebice naglasiti da mnogi od njih u "Buzetskom zborniku" surađuju od prvih brojeva sve do danas.

Isto je tako važno spomenuti da je posljednjih desetak godina "Buzetski zbornik" značajno proširio krug svojih suradnika i povećao broj stranica; on je sada mnogo opsežniji i sadržajno kompleksniji nego na početku izlaženja.

Poticatelju "Buzetskih dana" i glavnom uredniku zbornika, od prvog broja sve do ovog posljednjeg, mr. sc. Boži Jakovljeviću, valja odati veliko priznanje što svake godine uspijeva prirediti i organizirati znanstveni skup, održavati i podizati znanstvenu i stručnu razinu njegovih tema, učiniti ih što raznovrsnijima i približiti ih vrlo širokom krugu čitatelja i poštovatelja prošlosti i kulture Bužeštine i čitave Istre.

Kao vrsna poznavateljica postupka obrade knjiga, ali i njihovog što lakšeg pronalaženja od strane zainteresiranih čitatelja, Marija Petener-Lorenzin po četvrti se put prihvatila sastavljanja bibliografije jednog istarskog

časopisa. Najprije je napisala već spomenutu "Bibliografiju "Buzetskog zbornika" (1976.–1995.), Buzetski zbornik, knjiga 21., izdavači: Katedra Čakavskog sabora, Buzet – "Josip Turčinović" d. o. o., Pazin – Narodno sveučilište "Augustin Vivoda", Buzet – Sveučilišna knjižnica u Puli, Buzet 1996., 111 str.; zatim "Bibliografiju "Istarskog mozaika" (1963.–1974.)", jednog od tri književno-kulturološka časopisa hrvatske Istre u drugoj polovici 20. stoljeća, izdavači: Sveučilišna knjižnica u Puli i Istarski ogranak Društva hrvatskih književnika, Pula 1998., 203 str. te "Bibliografiju časopisa "Istra" (1974.–1993.)", izdavač: Istarski ogranak Društva hrvatskih književnika, Pula 2001., 291 str.

"Bibliografija Buzetskog zbornika (1996.–2005.)" započinje pjesmom književnika Miroslava Sinčića "U raskošnoj divljini" (str. 5.). Slijedi Predgovor mr. sc. Bože Jakovljevića (str. 7.–8.) te autoričin Uvod (str. 9.–11.).

Prva cjelina "Buzetski zbornik (1976.–2005.): osnovne značajke" (str. 13.–34.) donosi sve glavne podatke o zborniku, sabrane na jednome mjestu. Autorica je sastavila popis izdavača pojedinih svezaka, popis tiskara, popis članova uredništva (po knjigama i po abecedi s označenim ukupnim brojevanjem učešćem), popis grafičkih (tehničkih) urednika, popis autora (također po pojedinim knjigama i abecedno s označenim ukupnim brojevanjem učešćem), popis tematskih blokova (od knjige 22. nadalje); prikazala je materijalni opis zbornika po pojedinim svescima (knjigama) te podatke o ilustracijama.

Iduća je cjelina "Bibliografija članaka" (str. 35.–80.), abecedni popis autora s podacima o radovima koje su objavili u zborniku (ukupno 505 bibliografskih jedinica). Slijedi "Autorsko kazalo" (str. 81.–87.), "Naslovno kazalo" (str. 89.–105.), "Predmetno kazalo" (str. 107.–131.) i "Stručno kazalo" (str. 133.–146.).

Kao bogata riznica podataka, ova će iscrpna i pregledna bibliografija čitateljima vrlo korisno poslužiti u traženju potrebnih informacija. Ona predstavlja iznimno vrijedan doprinos, kojim je autorica – kao dugogodišnja djelatnica najprije Sveučilišne knjižnice (1975.–1995.), u kojoj je osam godina vodila Zavičajnu zbirku "Histrice", a zatim i knjižnice Filozofskog fakulteta u Puli (u kojoj je zaposlena od 1995.) – pokazala ne samo svoje bogato tridesetogodišnje iskustvo na području knjižničarstva i katalogizacije bibliografskih jedinica, već i veliko znanje i trud koji je, koristeći najsvremenije metode rada – uložila u obavljeni posao.

Slaven Bertoša

BUZETSKI ZBORNİK 33. Pazin – Buzet, "Josip Turčinović" d. o. o. – Katedra Čakavskog sabora – Pučko otvoreno učilište "Augustin Vivoda", Buzet, 426 str.

Sukladno dugogodišnjem uobičajenom ritmu izlazenja nedavno je tiskana tridesettreća knjiga "Buzetskog zbornika", jednog od najpoznatijih istarskih časopisa, koji redovito izlazi već punih trideset godina (od 1976.). U njemu mnogobrojni znanstvenici i stručnjaci različitih profila objavljuju rezultate svojih istraživanja, vezane za osebujno istarsko područje, posebice njegov sjeverni dio, kraj iznimno bogate i zanimljive prošlosti.

Zbornik započinje uobičajenim predgovorom, ovoga puta iz pera arheologinje doc. dr. sc. Klare Buršić-Matijašić. U njemu se autorica ukratko osvrnula na svoje prve susrete s Buzetom i Bužeštinom, prisjetivši se i prvog sudjelovanja na znanstvenom skupu "Buzetski dani", za koji je časopis vezan od svojeg postojanja.

Slijedi kraći predgovor načelnika mr. sc. Valtera Flega, u kojem su navedeni najznačajniji događaji vezani za Buzet u 2005.

Prvi i glavni dio zbornika naslovljen je "Bužeština Istre" (str. 11.–215.), a započinje prilogom autorice predgovora o pećini Podrebar, koja se nalazi petstotinjak metara prije ulaska u istoimeno naselje, u katastarskoj

33

BUZETSKI
ZBORNİK